

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת וישב תשע"ג

להתרחק מנסיונות

התשובה היא, שיעקב והאמהות מדברים באופן זה, כדי למזער את הנסיון. שהנסיון לא יהיה כל כך גדול. אמנם גם אם ה' היה מצוה לעזוב בית של צדיק וללכת לארץ ישראל, אין ספק שיעקב והאמהות הקדושות היו מקיימים את דבר ה', אבל אם אפשר להקטין את קושי הנסיון, להתבונן בכך שממילא כדאי לעזוב את בית לבן, גם בלי ציווי ה' - הרי שצריכים לעשות זאת. לא לחפש שהנסיון יהיה כמה שיותר גדול, אלא להפך, לחפש שהנסיון יהיה כמה שיותר קטן.

חז"ל הרי אמרו, "נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא" (עירובין יג, ב). והסיבה לזה היא, מפני שהנסיונות בעולם כל כך גדולים, והסיכוי להכשל הוא כל כך גדול, עד כדי כך, שנוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. אלא שלמעשה לא שאלו אותנו, ואנו נמצאים בעולם בעל כרחנו. "על כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד" (אבות פ"ד מכ"ב). ממילא, צריך להסתדר עם הנסיונות עד כמה שאפשר, אבל להגדיל את הנסיונות - ודאי שלא.

הישיבה - מקום מקלט מנסיונות

דוד המלך באמת נכשל בדבר הזה. הוא מבקש מה' "בְּקִנְיֵי ה' וְנִסְגִּי" (תהלים כו, ב), ובעקבות כך נכשל בנסיון עם בת שבע (סנה' קז, א). כי אדם לא צריך לבקש נסיונות, או להכניס עצמו לנסיונות. אפילו צדיק כמו דוד המלך, שגם כשנכשל חז"ל אמרו עליו "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" (שבת נו, א), אבל איזה שהוא כשלון הרי היה כאן. כי אסור לאדם להכניס עצמו לידי נסיון. להפך! צריך להשתדל לברוח מנסיונות. אם אי אפשר לברוח - אז צריך להתמודד עם הנסיון. אבל אם אפשר - צריך לברוח מהנסיון. לא להכנס אליו, ובודאי שלא לבקש אותו.

חז"ל אומרים, "אל תאמן בעצמך עד יום מותך" (אבות פ"ב מ"ד), שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי (עי' ברכות כט, א). אסור לאדם לסמוך על עצמו, שיוכל לעמוד בכל הנסיונות. צריך להשתדל לבטל את הנסיונות, אם לא לגמרי, לפחות עד כמה שאפשר. בכל השטחים צריך להתרחק מנסיונות.

הרמב"ם הרי אומר, שאסור לאדם לגור במקום שבני אדם לא הולכים בדרך התורה (רמב"ם הלכ' דעות פ"ו ה"א). צריך להשתדל לגור רק במקום שבני אדם הולכים בדרך התורה. "ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה, כמו זמננו¹, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי - ישב לבדו יחידי... ואם היו רעים וחטאים

יעקב ויוסף מקטינים את נסיונותיהם

יוסף אומר לאשת פוטיפר, שמנסה לשדל אותו לעברה: "הן אֲדַנִּי לֹא יָדַע אֶתִּי מֵהַ בְּבִיתָ, וְכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לִּי נָתַן בְּיָדִי. אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי, וְלֹא חֲשַׁף מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אַתְּ אֹשֶׁתוֹ, וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לְאֵלִיקִים" (בראשית לט, ח-ט). מה פירושו "וְחָטָאתִי לְאֵלִיקִים"? - מסביר רש"י: "בני נח נצטוו על העריות".

ויש לשאול: אם יש כאן איסור עריות, לשם מה כל ההקדמה הארוכה, על טוב לבו של פוטיפר? הרי גם אם פוטיפר היה רשע, והיה מכה את יוסף שלוש פעמים ביום, גם אז היתה אשתו אסורה ליוסף באיסור אשת איש, וא"כ לשם מה מאריך יוסף לתאר את טוב לבו של פוטיפר כלפיו? - נראה שהסיבה לכך היא, כי יוסף רוצה להקטין את הנסיון. יוסף משתדל לעורר את נפשו לכך, שגם הַיְשׁוּרוֹת של "בין אדם לחברו", הכרת הטוב לפוטיפר, גם היא צריכה למנוע אותו מן העבירה, חוץ ממה שיש כאן איסור אשת איש.

אותו דבר רואים גם אצל יעקב אבינו. הקב"ה אומר ליעקב, אחרי עשרים שנה שהיה בבית לבן: "שׁוּב אֶל אֶרֶץ אַבְרָהָם וְלְמִוְלַדְתָּךְ" (שם לא, ג). מה עושה יעקב? - "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב, וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלָאָה... וַיֹּאמֶר לָהֶן: רְאֵה אֲנִכִּי אֶת פְּנֵי אַבְיָכֶן כִּי אֵינְנוּ אֵלֵי כְתָמֵל שְׁלֵשָׁם... וְאַתְּנָה יְדַעְתָּן, כִּי בְּכָל פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת אַבְיָכֶן, וְאַבְיָכֶן הִתְּלֵ בִי וְהִחַלְף אֶת מִשְׁפְּרָתִי עֲשֶׂרֶת מְנִים... וַיֹּאמֶר אֵלֵי מִלֵּאךְ הָאֵלִיקִים בְּחִלּוֹם... רֵאִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לָכֵן עָשָׂה לָךְ... קוֹם צֵא מִן הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ". גם כאן יש לשאול: אם הקב"ה אומר ליעקב "קוֹם צֵא מִן הָאֶרֶץ הַזֹּאת, וְשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ", לשם מה נחוצות כל ההקדמות? הרי גם אם לבן הארמי היה צדיק הדור, ומתייחס אל חתנו במלוא ההגינות, גם אז צריך לקיים את דבר ה' וללכת לארץ ישראל. ואם כן, מה הצורך בכל הנימוקים שאמר יעקב לרחל ולאה?

וכן על תשובת האמהות יש לשאול. האמהות הקדושות עונות ליעקב: "הַעוֹד לָנוּ חֶלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אַבְיָנוּ?! הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נְחַשְׁבָּנוּ לּוֹ כִּי מְכַרְנוּ, וַיֹּאכַל גֶּם אֲכֹל אֶת פִּסְפָּנוּ. כִּי כָל הַעֲשָׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאַבְיָנוּ לָנוּ הוּא וּלְבַנְיָנוּ, וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹקִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה". למה הן מאריכות כל כך? למה לא לומר בקצרה, "פל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹקִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה"? הרי גם אם לבן היה מתייחס אליהן כקָב, במלוא האהבה וההגינות, גם אז צריך היה לקיים את דבר ה' וללכת לארץ ישראל. ואם כן, מה הצורך בכל הנימוקים שאמרו רחל ולאה?

לרבו. אם הוא לא כפוף לרבו, מוטב שלא ידור במקום רבו (ברכות שם), שאז זהו רק קטרוג עליו, שהוא גר ליד רבו, ולא שומע לו. אבל אם הוא שומע בקול רבותיו, אז "לעולם ידור אדם במקום רבו".

חז"ל אומרים, "הִרְחַק מִשְׁכַּן רַע, וְאֵל תִּתְחַבֵּר לְרַשָּׁע"² (אבות פ"א מ"ז). והסבירו הראשונים, ששכן רע - שאינו חבר שלך - עוד יותר גרוע מחבר רע, שאיתו אתה נמצא בקשר. כי חבר רע פוגשים רק לפעמים, והוא לא כ"כ משפיע לרעה כמו שכן רע, שרואים אותו בכל בקר ובכל ערב. לכן חשוב לגור במקום של תורה, במקום שהשכנים דתיים ויראי שמים, לא במקום שהשכנים אינם שומרי תורה ומצוות. אפילו אם הם לא עושים בדיוק להכעיס, בכל זאת, אם לשכן לא אכפת משבת, לא אכפת מתפילה, לא אכפת מכשרות, זה מכניס קרירות אצל השכן הדתי, ואם לא אצלו, אז אצל הילדים, שעלולים להמשך אחרי ילדי השכנים. צריך להזהר מאד לגור בסביבה דתית וחרדית, לא בסביבה אחרת.

"יִשְׁבוּ הַמָּה אֲלֵיךָ, וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם"

יש אנשים שצריכים בכל זאת להמצא עם חילונים ולהתעסק איתם, ואלו הם האנשים שעוסקים בקירוב רחוקים. מי שמתעסק בזה, צריך שמירה מעולה והרבה חיווק, שלא יקרה מצב, שהוא יהיה זה שמושפע מהם, ח"ו. הקב"ה הרי מביח לירמיהו: "אם תשוב וְאָשִׁיבָךְ - אם תצליח להשיב את ישראל בתשובה - "לְפָנַי תָּעֲמֹד" (ירמיהו טו, יט). תזכה לישוב בישיבה של מעלה. "וְאִם תֹּוֹצִיאָךְ מִזֹּלוֹל" - אם תצליח להפוך עם הארץ לתלמיד חכם, להוציא "קָרָה" מאנשים זולים - "כְּפִי תִהְיֶה". פיך יהיה כמו פי, כביכול. שאם אגזור גזירה רעה על ישראל ח"ו, תוכל לבטלה (ב"מ פה, א). אבל כאן באה אזהרה: "יִשְׁבוּ הַמָּה אֲלֵיךָ, וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם" (שם, כ). כלומר, הִתְחַבֵּר וְהִשְׁמַר, שאתה תהיה זה שמשפיע על האחרים להחזירם בתשובה, ולא הם יהיו אלה שישפיעו עליך. ירמיהו הוא נביא ה', וחכם גדול בתורה, ובכל זאת הקב"ה מוצא לנכון להזהירו, שאם הוא עוסק בהשפעה וקירוב - "יִשְׁבוּ הַמָּה אֲלֵיךָ, וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם". כי הסכנה בזה היא גדולה מאד, אפילו לירמיהו הנביא.

אמנם הגמרא אומרת, שבאופן כללי אדם צריך להזהר שלא ללמד כלל תורה לתלמיד שאינו הגון (מכות י, א), אבל בכל זאת הרי צריך לקרב את החילונים. אם לא יהיה מי שילמד אותם, איך יהיו בעלי תשובה? אלא שצריך להזהר מאד מהשפעה. שהם יהיו המושפעים מאיתנו, ולא אנחנו מהם. קרוב הוא מצוה גדולה מאד, זו בודאי זכות גדולה לעסוק בקרוב, אבל להזהר תמיד שהדבר לא יביא להשפעה שלילית.

ועוד צריך זהירות בזה, איך ללמד. לכל אדם בכלל, אבל בפרט לאלה שאין להם ההשקפות הנכונות. צריך להזהר שלא יהיה בדבריו מקום לטעות ולמכשול. "חכמים הזהרו בדבריהם, שמא תחובו חובת גלות, ותגלו למקום

שאינן מניחים אותו לישוב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע - יֵצֵא לְמַעְרֹת וְלַחֲנוּחִים ולמדברות" (רמב"ם שם), כדי שלא יעמוד במקום הנסיון, להיות מושפע ממצעיהם. זה עצמו נסיון לא קטן, לעזוב מקום ישוב וללכת למדבר. אבל נסיון זה עדיף מהנסיון להמצא עם אנשים "שאינן מניחים אותו לישוב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע", ולא להגרר אחריהם.

מספרים, שהאדמו"ר מסאטמר, רבי יואל טייטלבוים זצ"ל, שאל פעם את את החזון אי"ש זצ"ל: הרי הרמב"ם אומר, שאם היו בני מדינתו "רְעִים וְחֹטְאִים שאינן מניחים אותו לישוב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע - יֵצֵא לְמַעְרֹת וְלַחֲנוּחִים ולמדברות", כדי שלא ימשך אחרי מנהגם. אם כן - שאל האדמו"ר - מדוע איננו מקיימים את דברי הרמב"ם הללו כאן בארץ ישראל, שאנו מוקפים בחילונים המנסים לגרור אותנו אל דרכם הרעה? ענה לו החזון אי"ש: "הישיבות הקדושות, הן המערות והמדבריות של דורנו!" (פאר הדור' ח"ב עמ' קי"א) שם אפשר להמצא בחברה טובה, של שומרי תורה ויראי שמים. זהו המדבר שה' נתן לנו להמלט אליו. מחוץ לישיבה באמת החברה מסוכנת. בתוך הישיבה - זהו המדבר שלנו.

לחפש פרנסה בלי נסיונות

על כל פנים, גם אם אדם לא נשאר בישיבה אלא מחפש פרנסה, צריך לחפש עד כמה שאפשר פרנסה שלא תביא אותו לידי נסיונות. ישתדל שלא לעסוק בעיסוק שמצריך קשר רב עם נשים. ישתדל למצוא מקצוע שבו הוא מתעסק בעיקר עם גברים, כדי שיהיה רחוק מנסיונות כמה שאפשר.

הדרך הטובה ביותר היא לחפש פרנסה שקשורה לתורה, וצריך בשבילה ללמוד תורה. למשל, אם ללמד תורה באיזה מקום, זה יחייב אותו גם ללמוד, וכך יזכה ללמוד וללמד. יכול להיות רב, או דיין, או ראש ישיבה, או ר"מ, ואפילו אם לא יכול להיות אחד מהדברים האלה, יכול להיות מוהל, או שוחט, או מנקה, או משגיח כשרות, כל המקצועות האלה מחייבים את העוסק בהם ללמוד תורה, חוץ מהקיום המעשי שלהם, וכך ישאר קשור באיזו שהיא צורה לתורה. במקצועות אלה יש גם יותר מגע עם אנשים דתיים, מה שאין כן במקצועות אחרים עלול לבוא יותר במגע עם חילונים. כדאי מאד להשאר במסגרת דתית, וכמובן להתיישב במקום שהדתיים והחרדים הם רוב מניין ורוב בנין.

כמו כן, רצוי שאדם ידור במקום רבותיו. חז"ל אומרים, "לעולם ידור אדם במקום רבו, שכל זמן ששמעי בן גרא קיים - לא נשא שלמה את בת פרעה" (ברכות ה, א). רק אחרי ששמעי בן גרא נהרג (מ"א ב, מו), נאמר: "וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת פְּרִיעָה מִלֶּךְ מִצְרָיִם" (שם ג, א). כשאדם חי במקום רבותיו, יש סיכוי שיקבל מזה יראת שמים. ואולם, כמה דברים אמורים? - רק במקרה שהוא כפוף

לשבת בחברת תלמידי חכמים עד כמה שאפשר, ומי שמוכרח לעסוק בקרוב, שיהיה במה שהוא אומר, ושיתחזק בתורה בתפילה במוסר, שלא להגרר אחרי אנשים שטועים.

לימוד תנ"ך "בגובה העינים"

אחת הבעיות הגדולות כיום - ומשרד החינוך נותן יד למכשלה הזו - שעשו שיטה ללמד תנ"ך "בגובה העינים", ולהביט על אישי התנ"ך "בגובה העינים". מה פירוש הדבר, "לראות את אישי התנ"ך בגובה העינים"? לראות את אישי התנ"ך בגובה העינים, פירושו לא לראותם כלל! הג"ר יעקב כץ שליט"א אמר פעם משל בענין אחר, שמתאים גם לכאן. הוא אמר: "מה מבינה נמלה כשהיא רואה פיל"? היא מתבוננת בפיל "בגובה העינים" שלה, ובקושי מצליחה לראות את קצה צפרנו! ממילא, אין לה שום מושג ותפיסה בגדלו האמיתי של הפיל. כך גם בנוגע למי שחושב ללמוד תנ"ך בגובה העינים. להביט על אישי התנ"ך בגובה העינים, פירושו לא לראות את גדלם האמיתי.

צריך להבין שאנו עוסקים באנשים גדולים, וגם חלק מהרשעים היו אנשים גדולים. צריך ללמוד תנ"ך במוחין דגדלות, לא במוחין דקטנות, לראות איזה אנשים יש לנו בתנ"ך, אנשים כמו אברהם אבינו, שמידת החסד אמרה עליו: "כל ימי היות אברהם בעולם, לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי" (ספר הבהיר אות קצ"א, עמ' פו). דוד המלך, עם כל הטענה על מעשה בת שבע, הוא הקים עולה של תשובה (מ"ק טז, ב), הוא הרגל הרביעי במרכבה של הקב"ה, כביכול, יחד עם שלשת האבות (זוהר ח"א רמח, ב), וזוכה שהקב"ה יבטיח לו מלכות נצחית עד ביאת המשיח במהרה בימינו (שמו"ב ז, טז)³. האם אפשר למדוד אדם כזה בכלים שלנו? ...! אם דוד היה יהודי כמוני, למה הקב"ה בחר דוקא בו להוציא ממנו משיח? למה לא בחר בי? כנראה שיש איזו סבה. יש הבדל. אנחנו לא יכולים להשוות את עצמנו לדוד ולשאר גדולי ישראל, ולמדוד אותם בכלי מדה שלנו. כשמלמדים חילונים, צריך להזהר מאד, לא להקטין בעיניהם את האבות הקדושים ואת שאר גדולי ישראל. ולצערי גם לדתים צריך להסביר את זה, שיש לנו עסק עם ענקי עולם שאיננו יכולים כלל למדוד את הגדלות שלהם, ולא עם אנשים בעלי יצרים ותאוות כשלנו.

במו אזני שמעתי פעם יהודי דתי אומר: "אני יותר טוב מדוד המלך! דוד המלך הרג אדם ולקח אשת איש - ואני ב"ה לא הרגתי שום אדם, ולא לקחתי אשת איש". צריך לשאול את היהודי הזה: אז למה הקב"ה עשה מדוד מלכא משיחא, ולא ממך? את זה הוא לא שואל את עצמו, היהודי הזה. לא מבינים מיהו דוד המלך! מסתכלים עליו כעל אדם מן הרחוב! שדוד המלך חיבר את ספר תהילים שכל יהודי אומר, ושכזכותו נענים הרבה פעמים - בזה הוא לא מתחשב. ושהקב"ה כרת ברית עם דוד, שהמלכות

מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו" (אבות פ"א מ"א). חז"ל אמרו זאת בעקבות מה "שקרה לאנטיגנוס איש סוכו עם צדוק ובייתוס תלמידיו, שאמר להם: אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, ואמרו הם: אפשר פועל עושה מלאכה כל היום וטורח, ולערב אינו מקבל פרס?! ויצאו למינות הם ותלמידיהם" (רע"ב שם). הם פירשו את דברי רבם, כאילו אמר שאין פרס כלל. ואם כך, מה הטעם לשמור תורה ומצוות?... חבל על הזמן. אפשר לצאת לתרבות רעה. כמובן, יש כמה קושיות על ה"פשט" שלמדו בדברי רבם. אנטיגנוס הרי בעצמו סיים ואמר: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם" (אבות פ"א מ"ג). והוא לא רק נאה דורש, אלא גם נאה מקיים. הוא מקיים את כל התורה כולה קלה כחמורה, הוא ראש הסנהדרין ומפיץ תורה לכל עם ישראל. אלא שעל יצר הרע אי אפשר להקשות קושיות. יצר הרע לוקח מה שהוא רוצה מתוך השיעור, ובונה מזה את השקפת העולם שלו. צריך להזהר מאד כשמדברים אל אנשים שיכולים להבין לא נכון, לא לומר דברים שהם עלולים לפרש בצורה שלילית. לא יודע אם אפשר לעמוד בזה, אם אנטיגנוס איש סוכו נכשל בזה מי יודע אם אנחנו יכולים להזהר מזה, אבל צריכים עד כמה שאפשר להזהר בזה. אנשים היום, לפעמים מ"עמרצות", בלי כוונה, מפרשים דברים לא כפי שהיו צריכים להתפרש.

באה אלי פעם אשה תושבת הרובע, [אשה חילונית שלדבריה "מכבדת דתיים"], ובפיה "עדות": היא ראתה בשער ציון יהודי דתי מעשן סיגריה בשבת, ר"ל. שאלתי אותה: "אולי הוא לא היה דתי"? אמרה לי: "ודאי שהיה דתי"! הוא היה לבוש כמו שאני לבוש. ה' האיר את עיני, ושאלתי אותה: "אולי המקרה לא היה בשבת, אלא ביום טוב"? אמרה לי: "כן, אולי זה היה ביום טוב"! ... זה מראה, איך מתוך "עמרצות" אנשים יכולים להגיע למסקנות לא נכונות. יש גבול כמה צריך להתחשב בזה. עוד היינו יכולים לגזור, שלא לאכול צ'ולנט בשבת, שמא יאמרו שבישלנו בשבת! אין גבול לעמרצות, מה אפשר לעשות? ...

אשה אחת סיפרה לאבי מורי ז"ל, שראתה יהודי אוכל במסעדה לא כשרה. שאלה אותו: למה אתה אוכל במסעדה לא כשרה? אמר לה, שהרב קוק זצ"ל ביקר פעם בקיבוץ, ושאלו אותו: מה אתה אוכל? אמר להם: מה שאתם אוכלים - גם אני אוכל. נו, אם הרב קוק יכול לאכול טרפות, למה שאני לא אוכל?... ההסבר האמיתי למעשה הזה, (אם הוא בכלל היה), שהקיבוץ היה קיבוץ של הפועל המזרחי, או שאכלו שם עגבניות, והרב קוק עישר כמה עגבניות ואכל איתם. אבל היהודי הזה פירש את הדברים, שמותר לאכול טרפות. אין גבול, כמה בני אדם מבקשים לעצמם פירושים כאלה. ובכל זאת צריך להזהר עד כמה שאפשר שלא לגרום תקלות. יותר טוב

טעותו כמו שהיינו מחשיבים לאיש פשוט גילוי עריות ושפיכות דמים. אבל לא שדוד חטא בחטאים אלה מתוך תאוה שפלה ח"ו. וכך גם לגבי שאר האישים שהגמרא מונה. אסור ללמוד תנ"ך בגובה העינים. זהו מכשול גדול מאד שמשרד החינוך מנהיג. צריך ללמוד תנ"ך בגובה ארזי הלבנון, או יותר נכון - בגובה השמים, ולא בגובה העינים. כי אישי התנ"ך היו אנשים שמימים, ולא אנשים ארצים.

שומעים אנשים אומרים על גדולי עולם דברים שודאי לא היינו מאמינים על צדיקים שחיו בדורות מאוחרים יותר. למשל, אומרים על דוד המלך דברים שלא היו מאמינים על ה"חפץ חיים". הכל יודעים שה"חפץ חיים" היה פחות מדוד המלך, ובכל זאת על ה"חפץ חיים" לא יעלה על הדעת לספר סיפורים גרועים כאלו, כמו שמספרים על דוד המלך. עם ה"חפץ חיים" אתה מבין שאי אפשר "להדביק" סיפורים כאלו, אז למה לדוד המלך אפשר? ... צריך לדעת את זה בלימוד שלנו, ובודאי כשמלמדים לאחרים, להכיר את הדמויות של התנ"ך ושל חז"ל, למדוד אותם בקנה המדה הנכון, שלו הם ראויים. ובעזרת ה' נצליח לקרב את כל עם ישראל לתשובה, ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

תהיה לבית דוד לעולם, ושהמשיח יהיה במהרה בימינו מבית דוד - לכל זה אין משקל אצלו. דוד היה פרא אדם, וזהו זה! זוהי ליצנות נוראה להסתכל על דוד המלך במבט כזה!

שמעתי פעם מהרה"ג חיים דב רבינוביץ ז"ל (בעל פירוש "דעת סופרים" על התנ"ך), שאמר כך: אם נשמע אָם מתפארת בבנה שהוא "יודע לדבר", כיצד נפרש את דבריה? הדבר תלוי: אם מדובר בתינוק בן שמונה חודשים, מסתמא כוונתה לומר שידע כבר לומר "אבא". תינוק בן שמונה חודשים שידע לומר "אבא", זה פלא ממש! ואם יודע לומר גם "אמא" - מי ידמה לו ומי יושה לו. אבל אם לא בתינוק בן שמונה חודשים עסקינן, אלא באדם בן שלושים שנה, אז ודאי אין כוונת האָם לומר שהוא יודע לומר "אבא" ו"אמא". אם זה כל מה שבנה יודע לומר, היא לא תתגאה בו שהוא "יודע לדבר", אלא תרוץ איתו לרופאים ולפסיכיאטרים, ולהבדיל, גם לכותל ולקבר רחל. אלא ודאי כוונתה לומר, שבנה הוא נואם בחסד עליון, או יודע לומר שיעורים יפים או שיחות יפות וכיו"ב. הרי, שאותן מילים - "יודע לדבר" - משנות את משמעותן בהתאם לאדם עליו הן נאמרות.

כך גם לגבי דוד המלך ושאר גדולי התנ"ך שחז"ל אמרו עליהם "כל האומר פלוני חטא אינו אלא טועה". אמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל סוף סוף גם פשוטו של מקרא מוכרח להיות מותאם לאדם שעליו מדובר. כשמדובר בדוד המלך, אי אפשר לפרש את הדברים באותה הבנה, כאילו מדובר באדם פשוט. צריך להבין, שלדוד היו חשבונות רוחניים במה שעשה, אלא שהחשבון היה מוטעה, ועל כן נתן הנביא בא ומוכיח אותו וה' מעניש אותו, ולרום מדרגתו של דוד, נחשבת לו

1. כך כותב הרמב"ם על תקופתו.

2. ברמב"ם (בפיהמ"ש שם, ובהלכ' דעות פ"ו ה"א) מבואר, שהאיסור להתחבר לרשע הוא כדי שלא ילמד ממעשיו. אבל רבינו יונה (בפירושו לאבות שם, וב"שערי תשובה" שער ג' אות קנ"א) מביא מחז"ל (אבות דר' נתן פ"ל), שהמתחברים לרשעים, "אף על פי שאינם עושים כמעשים, מקבלים פורענות כיוצא בהם". וכנראה שהסיבה לזה היא, דכיון שניתנה רשות למשחית לחבל, אינו מבחין בין צדיק לרשע (עי' רש"י שמות יב, כ"ב). והטעם לזה הוא, כיון שהרשעים גורמים במעשיהם שהקב"ה יפעל במידת הדין, ובמצב כזה זקוקים גם הצדיקים המחוברים אליהם לזכויות מיוחדות כדי להנצל ממנה.

3. ועי' רמב"ם בספר המצוות (ל"ת שס"ב), ובהלכות מלכים (פ"א ה"ז).